

KHẢ NĂNG ÁP DỤNG “BẢN ĐỒ TƯ DUY” VÀO VIỆC DẠY KỸ NĂNG ĐỌC HIỂU NĂM THỨ 2 KHOA NN & VH NGA - ĐHNN - ĐHQG HN

TS. Phạm Dương Hồng Ngọc

Đại học Ngoại ngữ - ĐHQG HN

Tel: 0936624582

Email: ngoc241985@gmail.com

Tóm Tắt

Khi học bất kỳ một ngoại ngữ nào, Đọc hiểu luôn là kỹ năng quan trọng trong bốn kỹ năng: nghe, nói, đọc, viết. Nắm được kỹ năng này sinh viên có thể tiếp nhận được nhiều thông tin bổ ích, cũng như các cấu trúc và lối diễn đạt cần thiết để phát triển các kỹ năng còn lại. Tuy nhiên, thực tế đã cho thấy, giờ Đọc hiểu đôi khi nhàm chán, sinh viên ít hứng thú trong các giờ đọc hiểu. Chính vì vậy, việc dạy và học Đọc hiểu chưa thực sự mang lại hiệu quả cao. Điều này đòi hỏi người giáo viên phải luôn năng động tích cực, nghiên cứu và đổi mới phương pháp giảng dạy. Trong phạm vi bài viết này, chúng tôi mong muốn giúp các thầy cô dạy ngoại ngữ nói chung, và dạy kỹ năng đọc hiểu tiếng Nga nói riêng, cũng như các em sinh viên có thể nâng cao tính hiệu quả, tạo hứng thú trong việc tổ chức dạy học kỹ năng đọc hiểu ở năm 2 bằng việc áp dụng phương pháp có tên gọi “Bản đồ tư duy”.

Từ khóa: bản đồ tư duy, dạy đọc hiểu

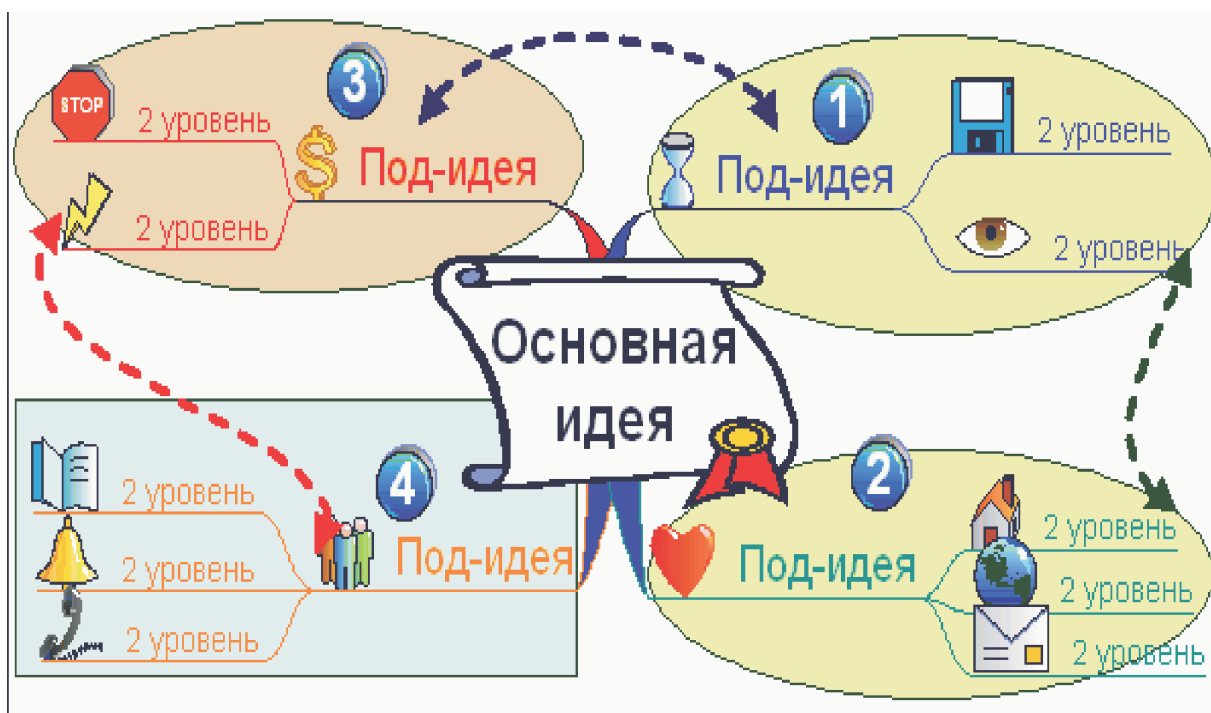
Khái niệm “Bản đồ tư duy” đã xuất hiện trong danh sách các phương pháp dạy học cách đây không lâu. Đây là phương pháp được tạo ra bởi Tony Buzan – một nhà tâm lý người Mỹ. Nguyên tắc chính của phương pháp này nằm ở việc ghi lại quá trình tư duy dưới dạng sơ đồ hình cây kèm theo các hình ảnh để giới thiệu một cách trực quan sinh động cũng như những phân tích chi tiết vấn đề được nói đến. Đây thực sự là một công cụ hữu hiệu, thuận tiện để biểu thị quá trình tư duy, cũng như cấu trúc hóa các thông tin một cách trực quan sinh động. Chính vì vậy nó thực sự là một phương pháp phù hợp để ứng dụng trong quá trình dạy học nói chung và dạy kỹ năng Đọc hiểu nói riêng. Bởi Đọc hiểu có thể được hiểu là quá trình mà người đọc có thể nhận ra dạng chữ viết trong bài đọc và hiểu được nội dung ẩn sau chữ viết đó, hay nói cách khác đó chính là khả năng nắm bắt thông tin được yêu cầu một cách hiệu quả nhất có thể. Nhiều chuyên gia có những định nghĩa khác nhau về việc đọc. Theo GS.TSKH. Nga A.N. Shukin: Đọc hiểu là một dạng tiếp thu hành động lời nói và mục đích của nó là rút ra và hiểu được thông tin có trong văn bản. Ở năm thứ 2 khoa ngôn ngữ và văn hóa Nga trường Đại học ngoại ngữ - ĐHQGHN đang sử dụng giáo trình “Обсуждаем глобальные проблемы, повторяем русскую грамматику» - Bàn luận các vấn đề mang tính toàn cầu, nhắc lại ngữ pháp tiếng Nga” trong giảng dạy kỹ năng Đọc hiểu. Đây là một giáo trình hay và khó, bao gồm các đề tài có tính thời sự trong cuộc sống xã hội, những vấn đề thế giới, nổi bật. Các bài khóa thường dài, với nhiều từ mới và cấu trúc khó khiến giáo viên và sinh viên gặp khó khăn trong quá trình tổ chức dạy và học bài khóa, khiến học sinh khó ghi nhớ nội dung bài. Chính vì vậy, phương pháp “Bản đồ tư duy” được chúng tôi xây dựng phù hợp với các tiêu chí của kỹ năng

này, đó là rút ra những thông tin chính, sơ đồ hóa bằng hình ảnh, chữ viết, giúp sinh viên nắm bắt nhanh, ghi nhớ sâu. Vậy phương pháp “Bản đồ tư duy” cụ thể là gì?

Khác với các phương pháp hiện đại khác, sử dụng PPT khiến giáo viên phải mang theo máy tính, phụ thuộc nhiều vào các thiết bị. Nếu thiết bị gặp sự cố sẽ ảnh hưởng đến bài giảng, gây mất thời gian chuẩn bị và sử dụng, thì việc áp dụng “Bản đồ tư duy” trong giảng dạy nói chung và dạy kỹ năng đọc hiểu nói riêng sẽ khắc phục được những khó khăn này. Bất kỳ một giáo viên nào và với bất kỳ bài đọc nào cũng có thể sử dụng phương pháp này, bởi vì để tạo ra bản đồ tư duy giáo viên chỉ cần sử dụng giấy hoặc bảng, bút chì, bút chì màu (phấn màu). Nếu phương pháp PPT phải sử dụng nhiều slide khiến sinh viên khó nhớ, khó liên kết các nội dung và giáo viên phải tiến hành nhiều thao tác, thì với phương pháp bản đồ tư duy, tất cả đều được thể hiện trên một tờ giấy hoặc trên mặt bảng. Cách thức thực hiện như sau: Tên chủ đề của bài đọc hiểu được đặt ở giữa trang (hoặc bảng) có thêm ảnh minh họa sinh động. Từ tên chủ đề sẽ có các nhánh lẻ mà nội dung của nó được biểu hiện bởi từ và hình ảnh minh họa phù hợp với chủ đề. Tùy mỗi bài đọc hiểu, tùy vào 3 bước đọc hiểu “ Trước khi đọc, trong khi đọc và sau khi đọc” và tùy vào sự sáng tạo của người dạy chúng ta có thể xây dựng “Bản đồ tư duy”, lên ý tưởng các nhánh khác nhau phù hợp. Ở đây chúng tôi đưa ra 3 gợi ý xây dựng các nhánh của bản đồ tư duy như sau:

1. Thiết kế theo dàn bài, cấu trúc bài.
2. Thiết kế theo các sự kiện, điểm nổi bật trong bài.
3. Thiết kế theo câu hỏi.

Tất cả các nhánh lớn có màu khác nhau, chúng được kết nối với từ chủ đề chính, và các nhánh thứ hai, thứ ba v.v... được kết nối với các nhánh chính. Với phương pháp này, giáo viên có thể lồng ghép dạy từ mới phù hợp với các nhánh kèm theo hình ảnh, giúp sinh viên ghi nhớ từ tốt hơn và rõ ràng hơn. Mối quan hệ giữa các yếu tố của bản đồ tư duy được thể hiện bằng mũi tên. Dưới đây là sơ đồ chung của các Bản đồ tư duy [5:95]

Chúng tôi xin đưa ra ví dụ khi dạy bài đọc hiểu "Bài số 11 «Проблемы образования - Những vấn đề giáo dục» trang 159 giáo trình "Обсуждаем глобальные проблемы, повторяем русскую грамматику» - Bàn luận các vấn đề mang tính toàn cầu, nhắc lại ngữ pháp tiếng Nga).

Chúng tôi thiết kế bản đồ tư duy về vấn đề này theo các sự kiện, điểm nổi bật trong bài. Trên bản đồ hiển thị tên chủ đề "Những vấn đề giáo dục" kèm theo hình ảnh minh họa ở vị trí trung tâm. Từ hình trung tâm chia ra 6 nhánh chính được vẽ với các màu khác nhau với các hình ảnh phù hợp. Trên bản đồ, chúng tôi đưa một số từ mới là từ "chìa khóa" của bài để giải thích cho sinh viên. Chính quá trình tạo ra bản đồ tư duy đã thúc đẩy sự sáng tạo, khả năng tư duy của sinh viên, thúc đẩy cả hai bán cầu não cùng làm việc, giúp phát triển các giác quan của sinh viên. Bản đồ tư duy tạo cho sinh viên kỹ năng tư duy, liên kết và ghi nhớ các sự vật sự việc theo chủ đề một cách logic, tiếp thu kiến thức mới một cách hiệu quả. Việc áp dụng bản đồ tư duy trong giảng dạy nói chung và giảng dạy kỹ năng đọc hiểu ở năm 2 nói riêng cho phép tạo ra động lực tốt để sinh viên nắm được nội dung, thông tin bài, đồng thời ghi nhớ tốt các từ mới. Ưu điểm nổi bật nhất của phương pháp này là:

* Trực quan sinh động: Tất cả các vấn đề đều được biểu thị bằng hình ảnh, ngôn từ ngắn gọn mà sinh viên có thể nhìn thấy được. Sinh viên có thể dễ hình dung các vấn đề được nói đến. Ví dụ kì thi EGE là kì thi như thế nào, bài thi thế nào....

* Tính hấp dẫn, thu hút: Một bản đồ tư duy tốt có tính thẩm mỹ riêng của mình, hay thú vị, dễ tiếp nhận. Chính các hình vẽ, màu sắc sẽ thu hút sự chú ý của người học. Quá trình lựa chọn các hình minh họa, phân bố nó trên bản đồ, cũng như kết hợp hài hòa trên bản đồ sẽ thúc đẩy phát triển khiếu thẩm mỹ ở sinh viên.

* Dễ ghi nhớ: Với hình ảnh, màu sắc sẽ thúc đẩy cả hai bán cầu não cùng làm việc hiệu quả, giúp người học dễ dàng ghi nhớ các thông tin của bài.

Bản đồ tư duy được sử dụng trong giờ dạy học như một hoạt động đặc biệt, gần như là trò chơi, vì vậy sinh viên rất dễ dàng tiếp nhận và ghi nhớ thông tin. Bởi với sinh viên: Học mà chơi, chơi mà học thường mang lại hiệu quả cao hơn. Trong phạm vi bài viết này chúng tôi xin đưa ra một số gợi ý nhằm sử dụng bản đồ tư duy một cách hữu hiệu trong quá trình dạy Đọc hiểu:

1. Giải thích và củng cố từ mới

2. Sinh viên và giáo viên cùng xây dựng bản đồ tư duy. Giáo viên xây dựng các ý chính trước, sau đó sinh viên sẽ hoàn thiện các nhánh của bản đồ. Đây có thể là bài tập ở bước cuối cùng của quá trình đọc hiểu -> Sau khi đọc. Việc làm này giúp sinh viên hệ thống và ghi nhớ tốt bài.

3. Sau khi đọc bài khóa, sinh viên sẽ hệ thống thông tin, dàn bài bằng bản đồ tư duy. Việc này giúp sinh viên nhanh chóng ghi nhớ bài, từ mới, tạo phản xạ tốt cho sinh viên khi đọc bất kì một tài liệu nào, đặc biệt trong giờ kiểm tra. Bài tập này có thể làm theo nhóm hoặc làm việc độc lập.

4. Sinh viên hệ thống lại kiến thức và lập bản đồ tư duy ở nhà.

5. Giáo viên tổ chức lớp học dưới dạng một cuộc thi tạo bản đồ tư duy theo bài đọc.

6. Với bản đồ tư duy Giáo viên dễ dàng kiểm tra việc hiểu bài và ghi nhớ của sinh viên. Giáo viên có thể xóa một số từ hay nhánh của bản đồ và yêu cầu sinh viên hoàn thiện lại.

7. Giáo viên có thể sử dụng bản đồ tư duy để tiến hành một số bài tập trên lớp. Ví dụ: Dựa vào bản đồ tư duy yêu cầu sinh viên kể lại bài đọc vừa học...

Như vậy có thể nói rằng, việc tạo ra bản đồ tư duy có thể trở thành một phương pháp sư phạm hiệu quả, giúp liên kết giữa giáo viên và sinh viên, giữa sinh viên với nhau, phát huy các khả năng vốn có của sinh viên. Và đây cũng là một trong các phương pháp hiệu quả tạo động lực cho sinh viên trong giờ học Đọc hiểu, phát triển tư duy logic ở sinh viên, giúp sinh viên hệ thống hóa kiến thức của bài Đọc hiểu. Có thể nói rằng, chính việc áp dụng bản đồ tư duy giúp giáo viên tiết kiệm được thời gian, không phụ thuộc vào các thiết bị phòng học, dễ dàng giải thích các vấn đề trong bài dạy, đạt được kết quả tốt trong quá trình học. Việc áp dụng bản đồ tư duy, giúp giáo viên liên kết được kỹ năng đọc với các kỹ năng khác, giúp sinh viên phát triển các kỹ năng một cách toàn diện, nâng cao phản xạ trong học ngoại ngữ, thúc đẩy giao tiếp, tăng động lực để học ngoại ngữ.

Tài liệu Tham khảo

1. http://bershadskiy.ru/index/metod_intellekt_kart/0-32.
2. Интеллект-карта как способ принятия важных решений, Материал предоставлен изданием Интернет-журнал Point.Ru
3. Статья «Интеллектуальные карты. От идеи к проекту» автор PenMen, 2010.
4. <http://www.thinkbuzan.com/ru/>
5. Бьюзен Т.Б. Супермышление. Попурри, 2007.
6. Фам Зыонг Хонг Нгок. Возможности применения интеллектуальных карт в обучении лексике во вьетнамской школе // Международный аспирантский вестник. Русский язык за рубежом. М., 2013. № 1. С. 57 – 59.